

Tatjana Lazorčáková: „Divadlo je pro mě jako droga“

V minulém roce byla jmenována profesorkou. Působí na Katedře divadelních a filmových studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Přednáší nejen na olomoucké univerzitě, ale zároveň dojíždí do Polska (Katovice, Poznaň, Lodž). Z její publikační činnosti jmenujme například *Čas malých divadel* (1996), *Olomoucké divadelní reflexe* (2004), *Divadelní mise Františka Čecha* (2006) nebo *Studio Forum – příběh divadla* (2009). Jaké divadelní soubory působily v Olomouckém kraji, co pro Tatjanu Lazorčákovou znamená divadlo a co by ráda předala studentům divadelní vědy, odhalí následující rozhovor.



Autorka fotografie: Gabriela Knýblová.

Co Vás přivedlo do Olomouce?

Do Olomouce jsem se přistěhovala s rodiči ze Šumperka, když mi byly tři roky, a přiznám se, že bych neměnila za žádné jiné město, jsem tady „zakořeněná“ – vystudovala jsem v Olomouci gymnázium i univerzitu, začala chodit do divadla a taky hrát v amatérských souborech, potkala jsem kamarády a přátele, prožila jsem

tady řadu nádherných životních (osudových) okamžiků, na něž ráda vzpomínám. A i když jsem nikdy nepřemýšlela o pedagogické dráze, tak shodou řady šťastných náhod jsem se po roce 1989 ocitla zpět na své mateřské univerzitě a již dvacet pět let působím na Katedře divadelních a filmových studií FF UP, kde se věnuji hlavně historii i současnosti českého divadla, ale i loutkovému divadlu, současné dramatičce či divadelní kritice.

Zapojila jste se během studií do nějakého divadelního festivalu, který už momentálně neexistuje, nebo se například sloučil s jiným festivalem?

Pokud myslíte účast jako členky souboru, tak ano, jednak s HaDivadlem, kde jsem od jeho založení v Prostějově (1974) dvě sezony hrála (soubor byl tehdy složen z amatérů), např. na Šrámkově Písku; potom s Amatérským studiem (působilo při tehdejší olomouckém Státním divadle Oldřicha Stibora – dnes Moravské divadlo), např. na přehlídce ve Velké Bystřici nebo v Porubě... i na dalších, na které si už momentálně nevzpomenu. A v době svých studií jsem byla – mimo jiné – na praxi na Jiráskově Hronově (jako redaktorka festivalového zpravodaje).

Sledujete pouze divadelní činnost v Olomouci?

V Olomouci sleduji všechna činoherní představení Moravského divadla, ale navštěvuji také inscenace v Divadle Tramtarie a v Divadle na cucky, kromě toho jezdím do divadel do Zlína, Uherského Hradiště, Šumperka, Ostravy, Brna, často do Hradce Králové a do Prahy. Se studenty pak vyrážím pravidelně na festivaly do Ostravy, Brna, Zlína nebo Šumperka. Je to proto, že se snažím mít přehled o širším divadelním dění – důvodem je můj profesní zájem. Taky jsem tím více připravená na debaty se svými studenty, kteří většinou nejsou z Olomouce a sledují tvorbu divadel v jiných městech a samozřejmě ji srovnávají s olomouckým divadelním děním. Navíc jezdím už od roku 2004 po moravských divadlech jako členka činoherní komise Cen Thálie a to je poměrně časově

náročné – znamená to, že v divadle trávím každý měsíc mnoho večerů. A několik desítek let, vlastně od svých studentských dob, jsem pravidelně psala divadelní kritiky na inscenace olomoucké činohry a šumperského divadla.

Pozorujete i menší festivaly v Olomouckém kraji, jako je například O Václava z Václavova?

Priznám se, že amatérskou sféru jsem schopná reflektovat čím dál tím méně, už je to obtížné. Kromě tradičních a dlouholetých přehlídek – jako jsou Wolkrův Prostějov, přehlídka ve Vysokém nad Jizerou nebo FEMAD v Poděbradech, o nichž si spíše přečtu např. v časopise *Amatérská scéna*, vznikla za posledních deset let řada dalších menších festivalů a přehlídek, a to nejen v Olomouckém kraji – nedá se to všechno sledovat podrobně. Osobně jsem přehlídku O Václava z Václavova zaregistrovala vlastně až v propojení s úspěchem olomouckého souboru Slovánský tyátr z minulého roku.

Když už jste zmínila Amatérskou scénu, napadlo mě, jestli jste během Vašeho života v Olomouckém kraji znamenala divadelní periodikum, které nabízelo nebo nabízí současnou reflexi divadel.

Momentálně mě napadá jen *Kdy-kde-co*, olomoucký měsíčník, jenž informoval o kulturních akcích, pořadech divadla, koncertech apod., ale svého času přinášel také reflexe například na inscenace proslulé Radionky, studentské Zápalky nebo souboru hejčinského gymnázia Hej rup. Ale ta otázka je dobrá, je to námět na nějakou diplomovou práci...

Jste garantem divadelního serveru Divá Báze. Co všechno práce garanta obnáší?

Divadelní server Divá báze, s podtitulem Divadelní databáze, založila před pěti lety skupina studentů naší katedry s úmyslem vytvořit platformu pro mapování divadelního dění formou recenzí, rozhovorů, zpráv z festivalů, konferencí, divadel atd. Po počátečním dobrém startu však server začal stagnovat (hlavně s odchodem zakladatelské skupiny) a teprve v letošním roce na jaře se začala formovat nová redakce, s kterou si hlavně

ujasnujeme, jak znovu obnovit funkci serveru, jak dát větší prostor pro recenze, jak přizpůsobit grafickou strukturu potřebám rychlé orientace čtenářů. Pozice garanta je zejména zaštiťující a poradní, server má svoji redakci, vzniklou na základě konkurzu organizovaného studenty, i okruh přispěvatelů. Iniciumi spíše zapojení dalších autorů třeba ze seminářů divadelní kritiky.

Dáváte přednost internetovým článkům nebo tištěnému textu?

Jednoznačně tištěnému (zvykl), ale samozřejmě čtu i recenze na internetu, sleduji blogy... snažím se, ale informačních kanálů je čím dál tím více, takže si vybírám. A taky to spotřebuje spoustu času a toho mám nějak stále méně...

Navštěvujete představení Vašich studentů?

To se samozřejmě snažím, nedovedu si představit, že bych se s nimi o jejich tvůrčích pokusech a hledání nemohla bavit! Ze svých studentských let si pamatuji, jak moc jsme ve studentském divadle AD 74 stáli o návštěvu našich pedagogů, třeba docenta Jiřího Stýskala nebo docentky Aleny Štěrbové, a pak jsme netrpělivě čekali na jejich reakci.

Proč jste se jmenovali AD 74?

AD znamenalo zkratku pro Angažované divadlo a číslo 74 odkazovalo na sezonu založení (1973/74 – po vzoru Burianova Děčka). To označení asi opravdu vycházelo z touhy vyjadřovat se k aktuálním problémům, tedy angažovat se. Hned vzápětí se objevil i název Akademické, protože se jednalo o studentské divadlo na olomoucké univerzitě.

Máte oblíbenou inscenaci, v níž jste ve studentském divadle AD 74 vystupovala?

Byla jsem členkou souboru jen první sezonu, ale ze všeho nejraději vzpomínám na pořad, který jsme uváděli pod názvem *Blues pro bláznivého básníka* – scénická montáž Stanislava Hoška z veršů Václava Hraběte.

Jaká proměna divadla v Olomouci se udála za dobu Vašeho působení na katedře?

To je otázka na celou přednášku o proměně olomouckého divadla po roce 1989. Kdybych to však měla ve

stručnosti shrnout, tak nejpodstatnější změna je v tom, že v současnosti ve městě působí vedle Moravského divadla Olomouc další dvě scény s pravidelným provozem – Divadlo Tramtarie a Divadlo na cucky. Obě vznikly z původních studentských divadel, obě se profilovaly za dobu své existence jako nezávislá divadla a každé má svou vyhraněnou dramaturgii doplňující nabídku olomoucké profesionální činohry o scénické experimenty, autorské adaptace, pohybové a taneční divadlo, tedy o současné progresivní tendence divadla. Tím, že jsou tyto scény zaměřené převážně na mladé studentské publikum, značně rozšiřují i divácký potenciál ve městě. V této souvislosti je škoda, že se nepodařilo udržet Studio Hořící žirafy, které představovalo od roku 1992 do svého zániku v roce 2004 studiovou autorskou scénu propojenou s Moravským divadlem Olomouc a které, díky autorovi a režisérovi Davidu Drábkovi, mělo renomé v republikovém kontextu.

Zlepšuje se podle Vás divadelní život v Olomouci?

Odpověď na předchozí otázku naznačuje, že se divadelní život skutečně zlepšuje. Musíme k tomu přičíst tvorbu amatérských souborů, jež se pravidelně představují olomoucké veřejnosti – za všechny uvedme Slovanský tyátr či soubor improvizace O.Li.V.Y. a další, nebo zmínit program Divadla hudby či Divadla K3 v Uměleckém centru (Konviktu). Rovněž nesmíme zapomenout, jak se změnila v předchozích několika letech přehlídka Divadelní Flora, v rámci níž se může olomoucká veřejnost seznámit s nejvýraznějšími či nejobjevnějšími inscenacemi českého divadla, ale i s neaktuálnějšími evropskými trendy například v tanečním a pohybovém divadle. Stačí si jen uvědomit, jak se rozšířila divadelní nabídka – jsou dny, kdy se večer musím rozhodovat, na kterou divadelní událost zajdu.

Během studia divadelní teorie v Olomouci jsem zjistila, že v každém ročníku se pár studentů spojí a zkusí si napsat nebo zinscenovat vlastní texty. Jsou momentálně na katedře takoví nadšenci?

Ano, v každém akademickém roce se objeví skupina studentů, kteří chtějí založit divadlo. Někdy se to nepoda-

ří, jindy vznikne jeden či dva projekty, ale pak se studenti rozejdou, jindy naopak soubor vznikne, trvá a obměňují se jeho členové. To jsou naprosto normální průvodní jevy studentských souborů. Teď se opět na katedře formuje nový soubor, ale je to opravdu ve stadiu zrodu, kdoví...

Mají studenti možnost dostat finanční záštitu od katedry či města?

Katedra nemá finance na podporu studentských divadel a dotace od města znamenají splnění daných kritérií, mezi nimiž je i jakási stabilita souboru, což je právě u studentských divadel problém. Podpora katedry a univerzity spočívá spíše v podmínkách daných studentským spolkům pro jejich aktivity. Nejpodstatnější je prostor, jenž mají k dispozici (mohou využívat technicky vybavené Divadlo K3 v Uměleckém centru).

Naplnuje Vás učení nebo vlastní publikační činnost?

Obojí. Každá činnost je jiná – ve výuce jsem v kontaktu s mladými lidmi, což mě udržuje taky v jisté mentální kondici a nabíjí mě to pozitivní energií; když píšu publikaci či studii, je to spíše práce v archivu, ve studovně nebo samota před monitorem. Každopádně hotová knížka či publikovaná studie mě zase naplňuje jistým uspokojením. Přinejmenším, že se snažím – protože jsem už více historik než kritik – zachytit a dokumentovat minulost divadla, a to zejména v Olomouci.

Jaký je tedy Váš názor na historii? Vzpomínám si, že během studia jsme se spolužáky vedli na toto téma dlouhé debaty, které se týkaly subjektivity, různých úhlů pohledů a vlastně i určité zbraně pro další generace – autor/historik si může mnohé vymyslet a pohrát si se svými čtenáři. Zažila jste podobné diskuse?

Takové diskuse zažívám se svými studenty často a jsou velmi dlouhé... obávám se, že v tomto rozhovoru na to není místo. Každopádně jeden ze současných přístupů k historii je právě ten narativní, tedy „dějiny jako příběh“ – to ovšem neznamená, že by si historik mohl „subjektivně“ vymýšlet. Vždy jsou základem fakta, měla by být

ovšem zasazená do co nejširších dobových souvislostí, protože jen tak se dají některé minulé události osvětlit.

Pracujete právě na knize nebo studii? O čem bude?

Po dokončení publikace *Fenomén studentského divadla na Filozofické fakultě UP*, na níž se mnou pracovali i studenti v rámci studentského výzkumného projektu, jsem připravovala velkou studii do časopisu *Theatralia*, který vydáváme společně s kolegy z Katedry divadelních studií Masarykovy Univerzity v Brně. Číslo vyšlo letos na jaře a jeho hlavním tématem bylo divadlo v Ostravě. Ve své studii jsem se zaměřila na téma divadelní sebe-reflexe Ostravy v inscenacích, jež jsou návratem k historii a mentalitě města či regionu a reprezentují vlnu tzv. dokumentárního divadla. Protože v akademickém prostředí je publikační činnost víceméně nezbytností, tak už začínám shromažďovat podklady pro další témata – chtěla bych se věnovat proměně olomoucké činohry po roce 1989; už je to vlastně historické období, v němž se udála řada změn v tvůrčí oblasti v souvislosti s příchody a odchody dramaturgů a šéfů souboru. A výhledově, z historického hlediska, uvažuji o tématu divadelní kritiky na Moravě, zejména o zvratech, kritériích, osobnostech a vůbec o proměnách kritického myšlení i publikačních možnostech v druhé polovině 20. století. Dějiny divadelní kritiky nejsou zpracované, a přitom právě v dobových recenzích je zachycena historická podoba divadla – je však otázka, jak byla tato reflexe dobově „limitována“ nejrůznějšími, hlavně ideologickými, ale i uměleckými a individuálními kritérii.

Divadlo na cucky, inscenace *Můj BF*. Foto: Helena Fikerová.



Na co jste v Olomouci nejvíce pyšná? Ať už se jedná o práci, divadla, katedru.

Nikdy jsem nad tím nepřemýšlela – ale možná jsem pyšná (a je to spojení všech tří aspektů) na prosazení studentů naší katedry v kulturním kontextu města. Vlastně za většinou kulturních aktivit najdete absolventy katedry – Divadelní Flora, Kino Metropol, Divadlo hudby...

Znamená pro Vás divadlo kromě práce i hobby? Stává se Vám ve volných chvílích, že byste raději zašla na divadelní představení než například na film do kina?

Do kina zavítám velmi sporadicky; jestliže mi zbývá čas a energie, zajdu spíše na koncert nebo výstavu. Pokud si mám vybrat, tak jdu samozřejmě do divadla – je o setkávání „naživo“, o bezprostředním přenášení emocí, o společném zážitku, tedy o vzájemném „sdílení“, to mě baví a musím říct, že za tu dlouhou dobu bavit nepřestalo. Divadlo stojí na prvním místě – znamená pro mě životní „hobby“ i profesi a práci souběžně, něco, bez čeho se nedokážu obejít a čeho bych se nechtěla vzdát – něco jako „droga“, které člověk propadne...

Jakému divadelnímu žánru dáváte přednost a proč?

Zajímá mě hlavně divadlo činoherní, ale současně i muzikály, pohybové divadlo, projekty nového cirkusu. Ovšem osobně preferuji rozlišování spíše na kvalitní a nekvalitní inscenace, na divadlo s tématem, jež má odvahu reflektovat v obrazné rovině aktuálně rezonující problémy a současně pracovat s uměleckou invencí – a to může jak tradiční divadlo, tak alternativní nezávislé scény – v jakémkoliv žánru či druhu.

Čeho byste v budoucnu chtěla na katedře docílit?

Nedávám si cíle ani žádná předsevzetí – asi proto, že většinou se potom nenaplní a člověk má pocit zklamání. Ale chtěla bych předat studentům vztah k divadlu a iniciovat v nich zájem o „magický“ svět divadla – myslím si, že v současné technicky orientované a do značné míry odosobněné společnosti je to hodně důležité.

Připravila Květuše Soukupová